

SCHOLA EUROPAEA

Visite du Président Delors à l'Ecole européenne de Bruxelles II. (10 mars 1988)

LUXEMBOURG - BRUXELLES / BRUSSEL I & II - MOL
VARESE - KARLSRUHE - BERGEN - MÜNCHEN - CULHAM

IX - 1988

N° 101

SCHOLA EUROPAEA

**PÆDAGOGISK BULLETIN
PÆDAGOGISCHE ZEITSCHRIFT
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
PEDAGOGICAL BULLETIN
BOLETIN PEDAGÓGICO
BULLETIN PEDAGOGIQUE
BOLLETTINO PEDAGOGICO
PEDAGOGISCH TIJDSCHRIFT
BOLETIM PEDAGÓGICO**

N° 101

IX - 1988

**LUXEMBOURG - BRUXELLES / BRUSSEL I & II - MOL
VARESE - KARLSRUHE - BERGEN - MÜNCHEN - CULHAM**

REFLEXIONS SUR L'ENSEIGNEMENT DE L'HISTOIRE

Résumé du texte grec

Notre objectif est l'enseignement de l'Histoire selon les nouvelles méthodes éducatives.

En premier lieu on donne la définition, on fixe le but principal et on démontre la valeur de l'Histoire. On cite les définitions de l'Histoire données par Thucydide, Polyve et Karr.

La valeur de l'enseignement de cette matière réside dans la recherche des causes, des motifs et des facteurs qui ont joué sur les faits ainsi que dans l'interprétation et la compréhension de ceux-ci en vue de reconstituer l'ensemble de l'activité humaine.

A titre d'exemple, en enseignant l'histoire de l'Egypte Ancienne on cherche non seulement à fournir des informations sur l'Egypte des Pharaons mais surtout à démontrer les causes qui ont favorisé le développement de ce pays (climat, sol, classes sociales, etc).

Avec cette approche, l'enfant apprend que l'Histoire représente la mémoire collective de l'Humanité et il tire les conclusions pour affronter, d'une manière critique, les faits et l'Homme afin de pouvoir organiser le présent et le futur.

Donc, le but de l'enseignement est le développement de la conscience historique et du sens critique de l'enfant pour qu'il puisse devenir un citoyen responsable.

En deuxième lieu on fixe les buts secondaires et la manière dont ils se réalisent.

Le troisième point est l'organisation de l'unité de l'enseignement.

Pour cela, il faut fixer le but de l'unité concrète d'après le niveau de la classe. Par exemple, dans le cas de l'enseignement de la révolution française, on cherche le où, quand, comment, pourquoi, et tout cela pour expliquer et interpréter comment par la confrontation de la bourgeoisie montante du 18ème siècle à la monarchie, on arrive à la révolution et après à la monocratie de Napoléon et comment ces faits ont exercé leur influence au niveau européen et mondial.

L'enseignant cherche à formuler les questions d'après les buts préfixés et d'enrichir l'enseignement par des moyens documentaires afin de le faire plus attrayant.

Cette procédure vise au réveil des capacités et des facultés de l'enfant. De cette façon, l'enfant apprend comment apprendre à travers les faits, la langue, l'analyse des notions et son expérience.

ΣΚΕΥΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Το αντικείμενό μας είναι η Ιστορία σαν Επιστήμη και σα μάθημα. Το βασικό πρόβλημα είναι πώς θα μπορέσει να διδαχτεί καλύτερα, σύμφωνα με τις νέες παιδοκεντρικές διδακτικές μεθόδους, ώστε ν' ανταποκριθεί στον παιδευτικό της σκοπό.

Η ετυμολογία της λέξης Ιστορία είναι από το αρχαίο Ελληνικό ρήμα οἶδα = ρίζα *ἴδω*, ἴστω - αυτός που μαθαίνει ερευνώντας, από εδώ η λέξη Ιστορία Historia.

Μπαίνει όμως το ερώτημα τι είναι Ιστορία; Ο Καρ, λέει, ότι είναι μια διαρκής διαδικασία αλληλεπίδρασης ανάμεσα στον Ιστορικό και στα γεγονότα του, είναι ένας ατέλειωτος διάλογος ανάμεσα στο παρόν και στο παρελθόν. Πράγματι η Ιστορία είναι η ανθρώπινη δράση στο παρελθόν, είναι η συνολική ζωή του ανθρώπου. Δεν είναι στατική, αλλά είναι μια διαρκής κίνηση - αλλαγή - πρόοδος με κατεύθυνση στο μέλλον. Είναι ανθρωπιστική και κοινωνική επιστήμη, αντικείμενό της είναι ο άνθρωπος και η δράση του, η ζωή του και απώτερος στόχος της είναι η αναζήτηση της αλήθειας, του τι πραγματικά έγινε. Ο Θουκυδίδης, ο μεγάλος ιστορικός της αρχαιότητας, δε διηγείται μόνο με αντικειμενικότητα τα γεγονότα, αλλά αναζητάει τα αίτια των ανθρωπίνων πράξεων και προσπαθεί να τα εξηγήσει με αντικειμενικότητα. Ο ιστορικός Πολύβιος μας λέει: "Ἐξ Ἱστορίας ἀναιρεθεῖσθαι τῆς ἀληθείας τό καταλειπόμενον αὐτῆς ἀνώφελές γίνεται διήγημα· δι' ὅπερ οὐτε τῶν φίλων κατηγορεῖν οὐτε τῶν ἐχθρῶν ἐπαινεῖν ὀκνητέον." Δηλαδή αν αφαιρέσουμε την Αλήθεια από την Ιστορία, τότε γίνεται ανώφελη διήγηση. Θα πρέπει, λέει, να μη διστάζουμε να κατηγορούμε τους φίλους μας και να επαινούμε τους εχθρούς μας, αν θέλουμε πραγματική Ιστορία. Καταλαβαίνουμε πόσο προσεχτικός θα πρέπει να είναι και ο δάσκαλος της Ιστορίας, πόσο θα πρέπει να απαλλαχτεί από τις προσωπικές του απόψεις, όχι μόνο για να παρουσιάσει αντικειμενικά το μάθημά του, αλλά και για να συγκρατήσει τους μαθητές του στη σωστή πορεία κατά την επεξεργασία του μαθήματος.

Η αξία του μαθήματος δε βρίσκεται στην απομνημόνευση των γεγονότων του παρελθόντος, αλλά στην αναζήτηση των αιτίων, των κινήτρων, των παραγόντων, στην ερμηνεία και κατανόησή τους, στην ανασύνθεση της συνολικής ανθρώπινης δράσης. Δεν προσφέρει, δηλαδή, η απλή πληροφόρηση για την Ιστορία της Αιγύπτου και των Φαραώ, αν δεν αναφερθούμε στους λόγους που ευνόησαν την ανάπτυξη της Αιγύπτου, (κλίμα, έδαφος, Νείλος κ.α), αν δε διευκρινίσουμε τι σήμαινε, τι αρμοδιότητες είχε ο βασιλιάς τότε, αν δεν αναφερθούμε στις κοινωνικές τάξεις και κυρίως στις χιλιάδες των δούλων που έφτιαξαν τις Πυραμίδες, τα αθάνατα έργα. Η Ιστορία είναι μάθημα ζωής και έτσι πρέπει να δίνεται στους μαθητές μας. Έχει παιδευτικούς στόχους και γι' αυτό υπάρχει στο Α.Π. Είναι η συσσωρευμένη εμπειρία και συλλογική μνήμη της ανθρωπότητας, είναι το εγκυρότερο μέσο για τη συγκρότηση του νέου ανθρώπου, για την υπεύθυνη πολιτική και κοινωνική συμπεριφορά του. Η Ιστορία, το παρελθόν, φωτίζει το παρόν και το αντίστροφο. Βοηθάει στην κατανόηση των συνθηκών του παρόντος και με τα διδάγματά της στο σχεδιασμό ενός καλύτερου μέλλοντος. Ο σημερινός άνθρωπος μελετώντας το παρελθόν κριτικά, σωστά, κατανοεί καλύτερα το παρόν, τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές και πολιτιστικές συνθήκες του κόσμου μέσα στον οποίο ζει.

Αναγνωρίζει
του.

Οι νέοι άνθρωποι με νέους τρόπους να κρίνουν, ώστε να ενεργήσουν που είναι η ουσία, υπεύθυνοι

θα μπορούσα
όπως ότι. θέ

- Να δ
- Να δ
- κινή
- 'Οτι
- αγών
- επών
- θέλε
- κά δ
- δημο
- νικά
- πους
- και
- πράξ
- πυρή

Πώς μπορούν

Αν διαλέξου
είμαστε καλ
σωπικότητα
δίπλα-δίπλα
με μαζί το
έννοιες, να
του Σωκράτη
λύση (ακόμα
Έχουμε υπο
γραμμές, όλ
νώσουμε καλ
γνωρισμάτων
νη Ιστορία
μονικής σκέ
ο ορίζοντας
του εικοστο
γικά-πολιτι
της κίτρινη
δηλαδή η όπ
άκρο του πλ
τεχνολογικά
κυριαρχεί σ
την πορεία

Αναγνωρίζει την ταυτότητά του και διαμορφώνει την ποιότητα της ζωής του.

Οι νέοι άνθρωποι "βομβαρδίζονται" καθημερινά με νέους τρόπους ζωής, με νέους τρόπους κοινωνικής και πολιτικής οργάνωσης, είναι ανάγκη να κρίνουν, αν αυτοί οι νέοι τρόποι είναι πρόοδος ή οπισθοδρόμηση, ώστε να ενεργήσουν ανάλογα. Το μάθημα της Ιστορίας, αν δοθεί σωστά, μπορεί να βοηθήσει σ' αυτό και θα υλοποιήσει το βασικό του σκοπό που είναι η καλλιέργεια της ιστορικής συνείδησης και κρίσης, ώστε οι αυριανοί πολίτες να είναι ενημερωμένοι, κριτικά ανυπαρκτικοί άνθρωποι, υπεύθυνοι, στοχαστικοί και θαρραλέοι, όπως λέει ο Παπανούτσος.

Θα μπορούσαμε ν' αναφερθούμε και σε άλλους στόχους του μαθήματος, όπως ότι θέλει

- Να δώσει τη συνολική αντίληψη της ιστορικής πραγματικότητας.
- Να δείξει ότι τα ιστορικά γεγονότα αποτελούν αλληλουχία αιτιών, κινήτρων και αποτελεσμάτων.
- Ότι ο πολιτισμός είναι αποτέλεσμα μακραίωνης προσπάθειας, αγώνων και θυσιών όλων των λαών της γης, όλων των ανθρώπων επώνυμων και ανώνυμων.
- Θέλει, επίσης, να ευαισθητοποιήσει τους νέους στα πολιτισμικά δημιουργήματα και να τους βοηθήσει να σκέφτονται ελεύθερα, δημοκρατικά και υπεύθυνα. Να τους ευαισθητοποιήσει στα κοινωνικά και ανθρώπινα προβλήματα, ώστε να σέβονται τους συνανθρώπους τους και να συνεργάζονται μαζί τους με πνεύμα ισοτιμίας και δικαιοσύνης κάτι που το έχει ανάγκη ο πλανήτης μας, ως πράξη, σήμερα. (ειρήνη, σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα, αποπυρηνικοποίηση κ.ά.).

Πώς μπορούν να υλοποιηθούν οι στόχοι του μαθήματος της Ιστορίας;

Αν διαλέξουμε τις κατάλληλες διδακτικές μεθόδους και τεχνικές, αν είμαστε καλά προετοιμασμένοι για το μάθημά μας, αν σεβόμαστε την προσωπικότητα του νέου ανθρώπου που έχουμε μπροστά μας, αν προσπαθούμε διπλά-δίπλα ως φίλοι και συνεργάτες με τους μαθητές μας να πλησιάσουμε μαζί το γνωστικό υλικό, να το ερμηνεύσουμε, να εξακριβώσουμε τις έννοιες, να το κατανοήσουμε και να βρούμε ακολουθώντας το παράδειγμα του Σωκράτη - μαιευτική μέθοδος, διαλεκτικός τύπος διδασκαλίας - μια λύση (ακόμα και) μέσα από αντίθετες θέσεις και ιστορικές πληροφορίες. Έχουμε υποχρέωση σα δάσκαλοι, να γνωρίζουμε, έστω και σε γενικές γραμμές, όλη την ύλη που έχουμε να διδάξουμε, γιατί έτσι θα την οργανώσουμε καλύτερα. Δεύτερη δουλειά μας είναι η γνώση των ιδιαίτερων γνωρισμάτων της Ιστορίας που θα διδάξουμε π.χ. για τη νεότερη - σύγχρονη Ιστορία πρέπει να γνωρίζουμε ότι έχουμε την απελευθέρωση της επιστημονικής σκέψης από τις μυθολογικές ερμηνείες και προκαταλήψεις, ότι ο ορίζοντας διευρύνεται (για τους Ευρωπαίους), ότι κυριαρχεί ως τα μέσα του εικοστού αιώνα ο λευκός άνθρωπος (επιστημονικά-οικονομικά-τεχνολογικά-πολιτιστικά) και ότι έχουμε στη συνέχεια τη δυναμική παρουσία της κίτρινης και της μαύρης φυλής, ότι η Ιστορία γίνεται παγκόσμια, δηλαδή η όποια κρίση σε μια ήπειρο, επηρεάζει και την άλλη στο άλλο άκρο του πλανήτη μας. Ότι ο άνθρωπος ενώ πρόκοψε επιστημονικά και τεχνολογικά, δεν έλυσε τα διεθνή ανθρώπινα προβλήματα και τέλος ότι κυριαρχεί στη φύση, άρα ευθύνεται είτε σαν άτομο είτε σα σύνολο για την πορεία της ιστορίας του.

Τρίτη δουλειά μας είναι η οργάνωση της συγκεκριμένης διδακτικής μας ενότητας δηλαδή:

1. Ορίζουμε το στόχο μας, τι θέλουμε να πετύχουμε, ώστε προς τα κει να πάει το μάθημά μας (διδασκαλία και εξέταση).
2. Με κατάλληλες ερωτήσεις καθορίζεται το θέμα της συζήτησης και αναζητιούνται με γόνιμο διάλογο οι συντεταγμένες της Ιστορίας τι, πότε, πού, γιατί δηλ. χώρος, χρόνος, ιστορικό γεγονός, αίτια, κίνητρα, αιτιακές σχέσεις (αίτιο-αποτέλεσμα) και τεκμηριώνεται το ιστορικό γεγονός π.χ. Στη Γαλλική επανάσταση ζητάω το πού και το πότε, γιατί οι χρονολογίες είναι ορόσημα, ενώ σε άλλες ενότητες δε χρειάζονται. Επιμένω όμως στο πώς έγινε η Γαλλική επανάσταση, κάτω από ποιες συνθήκες γιατί έγινε τότε. Ήταν τυχαίο το γεγονός ότι ο Μιραμπώ φώναξε στην αίθουσα του Κοινοβουλίου "εμείς είμαστε το Έθνος;" Από πού αντλούσε τη δύναμή του; Ποιοι παράγοντες συντέλεσαν στην ανάπτυξη της αστικής τάξης, ώστε να ζητήσουν μεγαλύτερη αντιπροσώπευση και συμμετοχή στο Κοινοβούλιο; Πού είχε οδηγήσει τα πράγματα η μονόπλευρη πολιτική της μοναρχίας; Τι έγινε με τη μονοκρατορία του Ναπολέοντα; Ποιες οι άμεσες και απώτερες συνέπειες της Γαλλικής επανάστασης; Επηρέασε τον Ευρωπαϊκό και Παγκόσμιο χώρο;

Αυτά είναι σημεία που επιμένουμε και τα εμπλουτίζουμε, τα τεκμηριώνουμε με τις πηγές μας (έγγραφα της εποχής, αρχεία, τύποι, ιστορικές πληροφορίες, ταινίες, χάρτες, εικόνες κ.ά.). Έτσι το ιστορικό γεγονός τεκμηριώνεται καλύτερα, αναζητούνται όλοι οι παράγοντες που μπορεί να το επηρέασαν και μέσα από τις πηγές και το εποπτικό υλικό επισημαίνονται (από τους μαθητές) τα κύρια σημεία που φωτίζουν το θέμα μας. Τέλος γίνεται ανασύνθεση, σύντομη ανακεφαλαίωση και βγαίνουν κάποια συμπεράσματα. Καλό είναι να δίνονται 1-2 ερωτήσεις (ποτέ πολλές) για πιο πέρα προβληματισμό στην τάξη ή στο σπίτι.

Προσέχουμε πολύ τις ερωτήσεις μας (καλό είναι να τις έχουμε σημειώσει στο σημειωματάριό μας), δε ζητάμε μόνο μνήμη αλλά κρίση, συλλογιστική σκέψη, σύγκριση, απαίρεση, σύνθεση. π.χ. Αν ζητήσουμε να μας πουν οι μαθητές μας ποια είναι τα προϊόντα της Ελλάδας, είμαστε σε λαθρεμπόριο, γιατί ζητάμε μόνο μνήμη. Αν όμως ζητήσουμε την οικονομική της ζωή, τότε οι μαθητές θα επιστρατεύσουν όλες τις πνευματικές ικανότητες και δεξιότητές τους, θα αναζητήσουν πολλούς παράγοντες θα κρίνουν, θα συγκρίνουν και θα δώσουν το ουσιώδες. Θ' αναφερθούν στο κλίμα, στις υδατοπτώσεις, στη φύση των κατοίκων, στα ενδιαφέροντά τους, στην παράδοση του τόπου σχετικά με τις καλλιέργειες, στην οικονομική και κοινωνική δομή της χώρας, ακόμα και στην κυβερνητική πολιτική για τις καλλιέργειες κ.ά.

Στόχος μας, που είναι και στόχος των νέων διδακτικών μεθόδων, είναι το ξεδίπλωμα των ικανοτήτων και δεξιοτήτων των μαθητών, η πιο πέρα ανάπτυξή τους, η αυτενέργεια των μαθητών. Να τους μάθουμε πώς να μαθαίνουν μόνοι τους, μέσα από τα πράγματα, μέσα από τη γλώσσα, από την ανάλυση των εννοιών, μέσα από τις εμπειρίες τους.

ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑ

Η διδασκαλία
Λαβαίνουμε υ
Δηλαδή με δι
νοιες στους
διαφορετικά
νης σκέψης.

Ο παραδοσιακός αυθεντία του Επιστήμη. Στην σμένη αφήγηση φορά για να γίνει μια σύμφωνη με τους ακούσει πληρ παραπέμφει ο δείξει κάποιο τηση όχι τό που χωρίς να δημοτικό ή Αντίθετα προθοδοι, όπως κή μέθοδος.

1) Η μέθοδος παρατήρησης που έχουν παρατήρηση απευθείας το θέμα, ενώ τον άξονα καταμαθητές (όχι και οι όποια τες, τα παρο συζητηση θέμ κού χώρου, συσχρόνως δι λυσης στοιχ της αυτοπεπ Οι μαθητές 215 αντιληπτικές ενόθητας με τις απόψεις ότι μια φωτα ο καλύτερος για το μάθη αερών του σμού και την καλύτερος π Τέλος βγαίν γόφονται σ

Μέθοδοι διδασκαλίας

Η διδασκαλία μας διαφοροποιείται στις διάφορες τάξεις ή ηλικίες. Λαβαίνουμε υπόψη μας τις αντιληπτικές δυνατότητες της κάθε ηλικίας. Δηλαδή με διαφορετικό τρόπο πρέπει ν' αναλύσουμε τις ιστορικές έννοιες στους μικρούς μαθητές (μέσα από εικόνες, περιγραφές κ.ά) και διαφορετικά στους μεγάλους που έχουν φτάσει στο στάδιο της αφηρημένης σκέψης.

Ο παραδοσιακός τρόπος διδασκαλίας είναι ο μονόλογος-αφήγηση και η αυθεντία του δασκάλου που έχει καταδικαστεί από την Παιδαγωγική Επιστήμη. Στις παλιές μεθόδους μπορούμε να εντάξουμε και τη σχολιασμένη αφήγηση. Δηλαδή ο δάσκαλος αφηγείται το μάθημα και διακόπτει κοφρά για να δώσει κάποιες εξηγήσεις ή να κάμει ερωτήσεις και να γίνει μια σύντομη συζήτηση και φτάνει έτσι στην ανακεφαλαίωση. Δεν προωθεί την αυτενέργεια και το κριτικό πνεύμα στους μαθητές. Μπορεί σύμφωνα με την ίδια μέθοδο, να αφηγείται και να διακόπτει για να ακούσει πληροφορίες που έχουν φέρει οι μαθητές του (θα τους έχει παραπέμψει σε πηγές και βηθήματα από το προηγούμενο μάθημα) ή να δείξει κάποιες πηγές, εικόνες, προβολές, χάρτες και να γίνει συζήτηση όχι τόσο γόνιμη. Είναι ένας μικτός, εύκολος τρόπος διδασκαλίας, που χωρίς να υποδείχεται μπορεί πολύ αραιά να χρησιμοποιηθεί στο δημοτικό ή σπάνια στο γυμνάσιο.

Αντίθετα πρόσφορες διδακτικές μέθοδοι είναι οι νέες παιδαγωγικές μέθοδοι, όπως η μέθοδος προβληματισμού, η ερευνητική και η ιστορικογενεκή μέθοδος.

1) Η μέθοδος με προβληματισμό (κυρίως στο Γυμνάσιο) στηρίζεται στην παρατήρηση και εξήγηση των παραδειμάτων, εικόνων, ταινιών, χαρτών κ.ά που έχουν προνομιούχα θέση στη διδασκαλία μας. Η προσεκτική τους παρατήρηση αποτελεί την αφόρμηση. Στη συνέχεια με συζήτηση καθορίζεται το θέμα, εντοπίζονται τα κύρια σημεία του μαθήματος που αποτελούν τον άξονα και τον προβληματισμό του. Ακολουθεί η συζήτηση με τους μαθητές (όχι κατευθυνόμενες ερωταποκρίσεις), οι τυχόν απορίες τους και οι όποιες πληροφορίες τους. Οι εικόνες του βιβλίου μας, οι χάρτες, τα παραθέματα μελετώνται και βοηθάνε στην επεξεργασία του υπό συζήτηση θέματος. Ο χάρτης βοηθάει στη συνειδητοποίηση του γεωγραφικού χώρου, στοιχείο απαραίτητο για την κατανόηση των γεγονότων, συγχρόνως δίνεται στους μαθητές η χαρά της ανακάλυψης ή επανανακάλυψης στοιχείο πολύ σημαντικό για τη μάθηση και την καλλιέργεια της αυτοπεποίθησης και αυτοπραγμάτωσης, όπως λέει η ψυχοπαιδαγωγική. Οι μαθητές ασκούνται έτσι στην παρατήρηση και την έρευνα (ανάλογα με τις αντιληπτικές τους δυνατότητες) πάνω στο εποπτικό υλικό της διδακτικής ενότητας με το να βρίσκουν τα κύρια σημεία και να διατυπώνουν τις απόψεις τους ελεύθερα και τεκμηριωμένα. Είναι αναμφισβήτητο ότι μια φωτογραφία της ιστορούμενης περιόδου όχι μόνο είναι ο καλύτερος μάρτυρας της εποχής, αλλά προκαλεί και έντονο ενδιαφέρον για το μάθημα. Τα σκελετωμένα Ελληνόπουλα της κατοχής ή οι θάλαμοι αερίων του Άουσβιτς δίνουν με τον καλύτερο τρόπο τη φρίκη του Ναζισμού και την ερμηνεία του όρου "ή το μανιτάρι της Χιροσίμα γίνεται ο καλύτερος προπαγανδιστής της ειρήνης. Τέλος βγαίνουν από τους μαθητές τα κύρια σημεία του μαθήματος και γράφονται στον πίνακα.

2. Η ερευνητική μέθοδος, στηρίζεται στην έρευνα των πηγών, των βοηθημάτων, των χαρτών και της σχετικής βιβλιογραφίας που έχει ήδη δοθεί. Οι μαθητές προπαρασκευάζουν με ομάδες (όχι μεγάλες) το επόμενο μάθημα. Έτσι στην τάξη γίνεται ο σχολιασμός, εντοπίζονται οι αιτιώδεις σχέσεις, (και τα ψυχολογικά αίτια) γίνονται συσχετισμοί, ερμηνεύονται οι ιστορικοί όροι, ακούγονται διάφορες απόψεις, δίνεται η ιστορική εξήγηση. Ο καθηγητής προσέχει να μην παρεκκλίνει η συζήτηση, διαπιστώνει το βαθμό αφομοίωσης με ερωτήσεις και από την συζήτηση τέλος απαντά σε ερωτήσεις, προβληματισμούς των μαθητών του και προάγει, όσο μπορεί, το διάλογο. Επισημαίνεται η δομή του θέματος, η σύνθεσή του και γράφεται στον πίνακα (σε όλες τις τάξεις πρέπει να χρησιμοποιούμε τον πίνακα). Στο τέλος βγαίνει από την τάξη μια περίληψη και μπαίνουν κάποια ερωτήματα-θέματα και ασκήσεις για πιο πέρα προβληματισμό. π.χ. Στο κεφάλαιο των εξερευνητικών δίνεται βιβλιογραφία για εργασία σε ομάδες. Στην τάξη αναζητούνται όλοι οι πιθανοί παράγοντες που τις ευνόησαν, ο τρόπος μεθόδευσής τους, αναζητούνται τα ιστορικά προβλήματα που γεννιούνται από την εξέταση της κοινωνικής ζωής της Πορτογαλίας και της Ισπανίας πριν και μετά τις εξερευνήσεις. Βρίσκονται οι συνέπειες, θετικές και αρνητικές, οι κοινωνικές ανακατατάξεις, οι πολιτικές αλλαγές, η πνευματική ανάπτυξη κ.α. Στο τέλος γίνεται σύντομη ανακεφαλαίωση και καταγράφονται τα κύρια σημεία του μαθήματος.

3. Ιστοριογενετική. Αυτή η μέθοδος δίνει έμφαση στα κοινωνικά φαινόμενα κάθε εποχής και τα ερμηνεύει με βάση τους οικονομικούς, κοινωνικούς, γεωφυσικούς, τον ανθρώπινο παράγοντα και άλλους π.χ. Θέμα: Μικρασιατικός πόλεμος 1918-22. Το τοποθετούμε μέσα στα ιστορικά, οικονομικά και πολιτικά πλαίσια της εποχής (α' Παγκόσμιος πόλεμος 1914-18). Με τη βοήθεια του κατάλληλου χάρτη κάνουμε την εισαγωγή στο θέμα. Αναζητάμε το ιδεολογικό κλίμα της εποχής στην Ελλάδα (ψυχοκίνητρο) και τη Μεγάλη Ιδέα και εθνική ιδεολογία από 1453-1844-1919. Αναζητάμε τις μεθοδεύσεις της Entente (Παρακινεί τους Έλληνες που είχαν το θέμα των αλύτρωτων) αλλά στοχεύει να απασχολήσει εκεί τους Τούρκους για να μοιράσει την Οθωμανική Αυτοκρατορία κατά τις επιθυμίες της, τα πετρέλαια Μοσούλης ήταν ο στόχος της Αγγλίας κ.α. Κοιτάζουμε το χάρτη που δείχνει ότι οι Έλληνες προχώρησαν πολύ και μπαίνει το ερώτημα: Γιατί πήγαμε ως εκεί; Αφού είναι φανερό ότι όποιος απαμακρύνεται από την πηγή ανεφοδιασμού του κινδυνεύει να καταρρεύσει. Την απάντηση θα την ψάξουμε και θα την βρούμε στην εσωτερική και εξωτερική πολιτική, στα οικονομικά συμφέροντα των Άγγλων, Γάλλων, Ιταλών, Ελλήνων, Αμερικανών, γιατί φαίνεται ότι επηρέαζαν την πολιτική των κυβερνήσεων. Οι πηγές, τα κείμενα της εποχής, κάποιες εικόνες, οι πηγές που δίνει το βιβλίο, η σχετική βιβλιογραφία, οι διπλωματικές κυρίως εξελίξεις, τα διπλωματικά έγγραφα, το εργατικό κίνημα του 1918, η γλωσσικοεκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1917-20, η βιογραφία του Γούναρη, θα μας δώσουν τις απαντήσεις και θα βγουν κάποια συμπεράσματα. Προκειμένου για τη σύγχρονη Ιστορία πρέπει να είμαστε πολύ προσεχτικοί, γιατί μπαίνουμε στην πολιτική ανατομία της Ιστορίας και υπάρχει μεγάλος κίνδυνος πλάνης. Απαιτείται αποστασιοποίηση, ολόπλευρη ενημέρωση και συνειδητή προσπάθεια για την αναζήτηση της ιστορικής αλήθειας.

Η Παιδαγωγική
οι μαθητές με
ο ιστορικός.
Με τις παιδο-
τους μαθητές
ικανότητα, η
λιεργείται η
και η κατανό-
και υλοποιού

Πώς θα διδά-
ριδίου π.χ.
Ποια μέθοδο
εύκολη, γιατί
ή θεωρεί καλ-
πρώτο, όμως,
Τι έχουμε να
Πρώτη μας δο-
ώρες είναι λ-
μα και για ν-
αδύνατο να τ-
Μπαίνει, όμω-
ή τι είναι α

Από το βιβλίο
Εποχή του λί-
μεγάλες κλιμ-
ανθρώπου πάν-
γνης παίζουν
με να δουν ο-
Έτσι η περί-
μα για τον ά-
του λίθου; Τ-
ση, να επιβι-
ματα του πολ-
Κεφ. 2 Οι Αν-
μαθητές τους
γοντες που σ-
ντομα στις ο-
Ανατολικών λ-
πολιτισμός κ-
Κεφ. 3 "Η επ-
Να κατανοήσο-
τη διαμόρφω-
των πολιτισμ-
Να αναζητηθε-
τρόπος ζωής
ως σήμερα. Ε-
για τη διαμό-
ναϊκός).
Με τη μέθοδο
υλικού του σ-
χείλων, μπορ-
Αρχαίας Ελλπ-

Η Παιδαγωγική αξία των ντοκουμέντων-τεκμηρίων είναι μεγάλη, γιατί οι μαθητές μαθαίνουν πώς να εργάζονται αλλά και πώς στοχάζεται ο ιστορικός.

Με τις παιδοκεντρικές διδακτικές μεθόδους δίνεται ισοτιμία σε όλους τους μαθητές, προάγεται η συλλογιστική σκέψη, η κρίση, η αφαιρετική ικανότητα, η εκφραστική δυνατότητα, αφυπνίζονται οι δεξιότητες, καλλιεργείται η υπευθυνότητα, ο δημοκρατικός διάλογος, ο αλληλοσεβασμός και η κατανόηση. Έτσι αναπτύσσεται η ιστορική συνείδηση και κρίση και υλοποιούνται οι στόχοι του μαθήματος.

Πώς θα διδάξουμε καλύτερα την ύλη ενός συγκεκριμένου σχολικού εγχειριδίου π.χ. της Αρχαίας Ιστορίας, όταν έχουμε ιδιαίτερες συνθήκες; Ποια μέθοδο θα ακολουθήσουμε; Στο δεύτερο ερώτημα η απάντηση είναι εύκολη, γιατί ο κάθε δάσκαλος μπορεί να διαλέξει όποια μέθοδο θέλει ή θεωρεί καλύτερη για τη συγκεκριμένη διδακτική του ενότητα. Για το πρώτο, όμως, ερώτημα θα μπορούσαμε να σκεφτούμε ως εξής: Τι έχουμε να διδάξουμε; Σε ποιους και μέσα σε πόσες διδακτικές ώρες; Πρώτη μας δουλειά είναι να κάνουμε ένα πρόγραμμα, γιατί όταν οι ώρες είναι λίγες και οι μαθητές χρειάζονται πολλή βοήθεια, ακόμα και για να μάθουν να διαβάζουν σωστά την Ελληνική γλώσσα, είναι αδύνατο να τα διδαχθούν όλα. Η καλύτερη λύση είναι οι περιλήψεις. Μπλάνει, όμως, το ερώτημα με ποιο σκεπτικό θα γίνουν, τι θέλουμε, ή τι είναι απαραίτητα να μάθουν τα παιδιά;

Από το βιβλίο Α' Γυμνασίου "Ιστορία των Αρχαίων Χρόνων" Κεφ. 1 Εποχή του λίθου. Στόχος μας είναι να γνωρίσουν οι μαθητές ότι οι μεγάλες κλιματολογικές αλλαγές επιδρούν στην εξελικτική πορεία του ανθρώπου πάνω στη γη. Να συνειδητοποιήσουν ότι οι σημερινές μας ανάγκες παίζουν αποφασιστικό ρόλο στη δημιουργία του πολιτισμού. Θέλουμε να δουν οι μαθητές πώς ξεκίνησε ο άνθρωπος, πού έφτασε και γιατί. Έτσι η περίληψή μας θα δίνει μόνο, όσα θεωρούνται απαραίτητα ορόσημα για τον άνθρωπο και την Ιστορία του π.χ. Γιατί ονομάζεται εποχή του λίθου; Τι ενέργειες έκαμε τότε ο άνθρωπος για να υποτάξει τη φύση, να επιβιώσει, τι αντικείμενα χρησιμοποίησε. Ποια είναι τα δείγματα του πολιτισμού του (εικόνες του βιβλίου).

Κεφ. 2 Οι Ανατολικοί λαοί. Βασικός μας στόχος είναι να γνωρίσουν οι μαθητές τους πρώτους μεγάλους πολιτισμούς, να αναζητήσουν τους παράγοντες που συντέλεσαν στην ανάπτυξή τους και ν' αναφερθούν πολύ σύντομα στις ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στους πολιτισμούς των Ανατολικών λαών. Εννοείται ότι πρέπει να αναλυθεί στην τάξη η έννοια πολιτισμός και το περιεχόμενό της.

Κεφ. 3 "Η εποχή του χαλκού στην Ελλάδα" Στόχοι μας μπορούν να είναι: Να κατανοήσουν οι μαθητές το ρόλο των μετάλλων, εδώ του χαλκού για τη διαμόρφωση του πολιτισμού, να γνωρίσουν τα χαρακτηριστικά αυτών των πολιτισμών (ομοιότητες και διαφορές) μέσα από τα έργα της εποχής. Να αναζητηθεί η κοινωνική δομή, οι θεσμοί, η πολιτική οργάνωση, ο τρόπος ζωής και να αναζητηθούν τα δυναμικά στοιχεία που επιβιώνουν ως σήμερα. Επίσης να δουν πώς λειτούργησαν οι διάφοροι παράγοντες για τη διαμόρφωση αυτών των πολιτισμών (κυκλαδικός, μινωικός, μυκηναϊκός).

Με τη μέθοδο του προβληματισμού και την εκμετάλλευση του εποπτικού υλικού του σχολικού εγχειριδίου, με την επιλογή των κυριότερων στοιχείων, μπορούμε να δώσουμε πολύ ζωντανά τη σημαντική αυτή ενότητα της Αρχαίας Ελληνικής Ιστορίας.

Στο κεφ. 4 τα γεωμετρικά χρόνια μέσα από έργο τέχνης αναλύουμε τον όρο και βάζουμε το θέμα μας. Ετόχοι μας είναι: Να αναζητήσουν οι μαθητές τους παράγοντες που συντέλεσαν στις μετακινήσεις των λαών και εδώ των Ελληνικών φύλων. Να κατανοήσουν τη σημαντικότητα του πολιτισμού αυτής της εποχής για τους επόμενους αιώνες, να ερμηνεύσουν τον ανθρωπομορφισμό στην αρχαία Ελληνική θρησκεία σε αντιδιαστολή με το ζωομορφισμό των Ανατολικών λαών. Το πλούσιο εποπτικό υλικό της ενότητας θα βοηθήσει στη διδασκαλία μας και την περίληψή μας. Το μάθημα μπορεί να συνδεθεί με την παρουσίαση ενότητας από την Ιλιάδα και Οδύσσεια. Επίσης διαβάζονται και σχολιάζονται από τους μαθητές οι σημειώσεις που υπάρχουν δίπλα στις εικόνες και τα άλλα παραδείγματα. Διευκρινίζεται και αποσαφηνίζεται ο όρος "αποικισμός", "αποικία", "αποικιοκρατία", για τότε και για τους επόμενους αιώνες. Οι ερωτήσεις ή τα θέματα συζήτησης που υπάρχουν στο τέλος κάθε κεφαλαίου θα μας βοηθήσουν για την περίληψη και πρέπει να συνδεθούν με το μάθημα.

Στο κεφ. 5 τα αρχαϊκά χρόνια, δίνουμε σύντομα μέσα από το χάρτη του βιβλίου τον β' αποικισμό, τα αίτια, τα αποτελέσματά του και του συγκρίνουμε με τον α' αποικισμό. Είναι απαραίτητο να κατανοήσουν οι μαθητές τι ήταν η πόλη-κράτος και σύντομα παρακολουθούν μέσα από περίληψη τα πολιτεύματα. Επισημαίνεται ο χώρος του Αιγαίου, ως ζωτικός χώρος του Ελληνισμού από τα αρχαϊκά χρόνια. Αναζητείται η ιδιαιτερότητα της Σπαρτιατικής κοινωνίας (κοινωνικές τάξεις, βασιλεία, σταθερότητα πολιτεύματος). Ερμηνεύεται η κοινωνική και οικονομική οργάνωση της Αττικής και η εξελικτική της πορεία προς την ακμή. Το κεφάλαιο "Κλεισθένης" παρουσιάζεται σχολαστικά για να μπορέσουν να κατανοήσουν οι μαθητές και να ερμηνεύσουν τη δημοκρατία του Περικλή.

Μπορεί ο δάσκαλος να χρησιμοποιήσει όποια τεχνική θέλει, αρκεί να δώσει ζωή στο μάθημά του, μπορεί να εναλλάσσει τις διδακτικές του μεθόδους είναι κάτι που ξεκουράζει τους μαθητές. Δεν πρέπει, όμως, ποτέ να ξεχνάει ότι μέσα από την Ιστορία κάνει γλώσσα και Ελληνικό πολιτισμό, ότι μπορεί να συνδυάζει το μάθημά του με τα κείμενα και τη γεωγραφία, ότι πρέπει να μάθει τους μαθητές του να εκφράζονται σωστά, να κατανοούν τους όρους, να μπορούν να δώσουν μέσα από τα πολλά, σε περίληψη, το ουσιώδες.

Έχει πολλές δυνατότητες ο δάσκαλος-καθηγητής σήμερα για να κάμει το μάθημά του ευχάριστο, αρκεί να οργανώσει τη διδακτική του ενότητα, για να έχει μια πυξίδα πλεύσης, όπως λέμε. Μπορεί να αρχίσει το μάθημά του (αφόρμηση του μαθήματος) με κάτι επίκαιρο που σχετίζεται με το μάθημα (π.χ. με τους Ολυμπιακούς αγώνες και την Ολυμπιακή φλόγα αν θέλει να μιλήσει για τους αγώνες και τα ιερά κέντρα της αρχαίας εποχής). Επίσης μπορεί να ξεκινήσει από κάτι γνωστό στα παιδιά, μέσα από τις εμπειρίες τους· ή με την εικόνα ενός ιστορικού τοπίου, ή μέσα από μια κασέτα ή με την ευκαιρία επίσκεψης ενός αρχαιολογικού χώρου, μουσείου κλπ.

Αργυροπούλου Χριστίνα
Φιλολόγος - Τμήμα Ιστορικό
Αρχαιολογικό.

Notre objectif
catives.

En premier lieu
la valeur de l'H
Polyve et Kar
La valeur de l
ses, des motif
prétation et la
l'activité huma
A titre d'exem
seulement à f
démontrer les
classes social
Avec cette ap
lective de l'Hu
tique, les faits
Donc, le but d
et du sens crit

En deuxième l

Le troisième p
Pour cela, il f
Par exemple,
che le où, qu
comment par
monarchie, on
comment ces

L'enseignant
richir l'enseig
tif.

Cette procédu
façon, l'enfan
lyse des notio